

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 27ης Ιουνίου 2013

«Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία – Δικαίωμα του δημιουργού και συγγενικά δικαιώματα στην κοινωνία της πληροφορίας – Οδηγία 2001/29/ΕΚ – Δικαίωμα αναπαραγωγής – Δίκαιη αποζημίωση – Έννοια των “αναπαραγωγών που πραγματοποιούνται με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα” – Συνέπειες της μη εφαρμογής των διαθέσιμων τεχνολογικών μέτρων για την παρεμπόδιση ή τον περιορισμό πράξεων για τις οποίες δεν δόθηκε άδεια – Συνέπειες της ρητής ή σιωπηρής χορηγήσεως άδειας αναπαραγωγής»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-457/11 έως C-460/11,

με αντικείμενο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesgerichtshof (Γερμανία) με απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Σεπτεμβρίου 2011, στο πλαίσιο της διαδικασίας

Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)

κατά

Kyocera, πρώην Kyocera Mita Deutschland GmbH,

Epson Deutschland GmbH,

Xerox GmbH (C-457/11),

Canon Deutschland GmbH (C-458/11),

και

Fujitsu Technology Solutions GmbH (C-459/11),

Hewlett-Packard GmbH (C-460/11),

κατά

Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský (εισηγητή), U. Lõhmus, M. Safjan και την A. Prechal, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 22ας Οκτωβρίου 2012,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort), εκπροσωπούμενη από τους U. Karpenstein, G. Schulze και R. Staats, Rechtsanwälte,
- η Fujitsu Technology Solutions GmbH, εκπροσωπούμενη από τον C. Frank, Rechtsanwalt,
- η Hewlett-Packard GmbH, εκπροσωπούμενη από τους G. Berrisch και A. Strowel, Rechtsanwälte,
- η Kyocera (πρώην Kyocera Mita Deutschland GmbH), Epson Deutschland GmbH, Xerox GmbH και Canon Deutschland GmbH, εκπροσωπούμενες από τους C. Lenz και T. Württenberger, Rechtsanwälte,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Henze και τη J. Kemper,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον D. Hadroušek,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη N. Díaz Abad,
- η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τον D. O'Hagan,
- η Λιθουανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις R. Mackevičienė και R. Vaišvilienė,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις B. Koorman, C. Wissels και M. Bulterman,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Posch,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη M. Pere,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον L. Seeboruth, επικουρούμενο από τον S. Malynicz, barrister,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τη J. Samnadda και τον F. Bulst,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 24ης Ιανουαρίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία των άρθρων 5 και 6 της οδηγίας 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (EE L 167, σ. 10).

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ενδίκων διαφορών μεταξύ της Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) και των Kyocera, πρώην Kyocera Mita Deutschland GmbH (στο εξής: Kyocera), Epson Deutschland GmbH (στο εξής: Epson) και Xerox GmbH (στο εξής: Xerox) στην υπόθεση C-457/11, μεταξύ της VG Wort και της Canon Deutschland GmbH στην υπόθεση C-458/11, μεταξύ της Fujitsu Technology Solutions GmbH (στο εξής: Fujitsu) και της VG Wort στην υπόθεση C-459/11 και μεταξύ της Hewlett Packard GmbH και της VG Wort στην υπόθεση C-460/11, όσον αφορά την αμοιβή που υποχρεούνται να καταβάλουν στη VG Wort οι ανωτέρω επιχειρήσεις λόγω της διαθέσεως στο εμπόριο εκτυπωτών και/ή σχεδιογράφων (plotter), καθώς και προσωπικών υπολογιστών.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 5, 35, 36, 39 και 52 της οδηγίας 2001/29 έχουν ως εξής:

«(2) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κέρκυρας, στις 24 και 25 Ιουνίου 1994, επισήμανε την αναγκαιότητα ενός γενικού και ευέλικτου νομικού πλαισίου σε κοινοτικό επίπεδο που θα ευνοεί την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας στην Ευρώπη. Τούτο απαιτεί, κυρίως, την ύπαρξη εσωτερικής αγοράς για τα νέα προϊόντα και τις νέες υπηρεσίες. Έχει ήδη θεσπισθεί ή προωθείται προς θέσπιση σημαντική κοινοτική νομοθεσία για τη διαμόρφωση του εν λόγω ρυθμιστικού πλαισίου. Το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο αυτό, δεδομένου ότι προστατεύουν και προωθούν τον σχεδιασμό και την εμπορία νέων προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και τη δημιουργία και εκμετάλλευση του δημιουργικού περιεχομένου τους.

[...]

(5) Χάρη στις τεχνολογικές εξελίξεις οι φορείς δημιουργίας, παραγωγής και εκμετάλλευσης των έργων έχουν πολλαπλασιαστεί και διαφοροποιηθεί. Αν και δεν χρειάζονται νέες έννοιες για την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας, οι ισχύοντες κανόνες σχετικά με το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα θα πρέπει να προσαρμοστούν και να συμπληρωθούν ώστε να ανταποκρίνονται δεόντως στην οικονομική πραγματικότητα, όπως η εμφάνιση νέων μορφών εκμετάλλευσης.

[...]

(35) Σε ορισμένες περιπτώσεις εξαιρέσεων ή περιορισμών, οι δικαιούχοι θα πρέπει να λαμβάνουν δίκαιη και επαρκή αποζημίωση για τη χρήση των προστατευόμενων έργων ή λοιπών προστατευόμενων αντικειμένων τους. Κατά τον καθορισμό της μορφής, των λεπτομερειών καταβολής και του ενδεχόμενου ύψους αυτής της δίκαιης αποζημίωσης, θα πρέπει να λαμβάνονται

υπόψη οι συνθήκες κάθε περίπτωσης. Για την αξιολόγηση των στοιχείων αυτών, πολύτιμο κριτήριο αποτελεί η πιθανή ζημία των δικαιούχων από τη συγκεκριμένη πράξη. Όταν στους δικαιούχους έχει ήδη καταβληθεί αμοιβή σε κάποια άλλη μορφή, λ.χ. ως τμήμα των τελών εκδόσεως αδείας, πιθανόν να μην οφείλεται ειδική ή χωριστή πληρωμή για τον καθορισμό του ύψους της δίκαιης αποζημίωσης. Θα πρέπει να λαμβάνεται πλήρως υπόψη ο βαθμός χρήσης των μέτρων τεχνολογικής προστασίας που αναφέρονται στην παρούσα οδηγία. Σε ορισμένες περιπτώσεις όπου η ζημία του δικαιούχου θα ήταν ασήμαντη, πιθανόν να μην προκύπτει υποχρέωση πληρωμής.

(36) Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν δίκαιη αποζημίωση των δικαιούχων ακόμη και όταν εφαρμόζουν τις προαιρετικές διατάξεις περί εξαιρέσεων ή περιορισμών που δεν απαιτούν σχετική αποζημίωση.

[...]

(39) Κατά την εφαρμογή της εξαίρεσης ή [του] περιορισμού για την ιδιωτική αντιγραφή, τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις τεχνολογικές και οικονομικές εξελίξεις, ιδίως όσον αφορά την ψηφιακή ιδιωτική αντιγραφή και τα συστήματα αμοιβής, εφόσον υπάρχουν αποτελεσματικά τεχνολογικά μέτρα προστασίας. Οι εν λόγω εξαιρέσεις ή περιορισμοί δεν θα πρέπει να εμποδίζουν ούτε τη χρήση τεχνολογικών μέτρων ούτε την εφαρμογή τους εναντίον της καταστρατήγησης.

[...]

(52) Κατά την εφαρμογή εξαιρέσεως ή περιορισμού ιδιωτικής αντιγραφής σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', τα κράτη μέλη θα πρέπει να προάγουν επίσης και τη χρήση εκουσίων μέτρων για την επίτευξη του σκοπού μιας τέτοιας εξαιρέσεως ή περιορισμού. Εάν, εντός μιας εύλογης χρονικής περιόδου, δεν έχουν ληφθεί προαιρετικά μέτρα τα οποία καθιστούν δυνατή την αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση, τα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν μέτρα προκειμένου να μπορέσει ο επωφελούμενος από την εξαίρεση ή τον περιορισμό να επωφεληθεί της εξαίρεσης ή του περιορισμού. Προαιρετικά μέτρα που λαμβάνουν δικαιούχοι, συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών μεταξύ δικαιούχων και άλλων ενδιαφερομένων μερών, καθώς και μέτρα τα οποία λαμβάνουν κράτη μέλη, δεν εμποδίζουν δικαιούχους να κάνουν χρήση τεχνολογικών μέτρων τα οποία είναι σύμφωνα με τις εξαιρέσεις ή [τους] περιορισμούς ιδιωτικής αντιγραφής στο εθνικό δίκαιο σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', λαμβάνοντας υπόψη την προϋπόθεση δίκαιης αποζημίωσης σύμφωνα με τη διάταξη αυτή και την πιθανή διαφοροποίηση μεταξύ διαφόρων προϋποθέσεων χρήσης σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 5, όπως ο έλεγχος του αριθμού των αναπαραγωγών. Προκειμένου να προλαμβάνεται η κατάχρηση τέτοιων μέτρων, οιαδήποτε τεχνολογικά μέτρα υλοποιούμενα κατ' εφαρμογή των εν λόγω μέτρων θα πρέπει να απολαύουν εννόμου προστασίας.»

4 Κατά το άρθρο 2 της οδηγίας 2001/29:

«Τα κράτη μέλη παρέχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη αναπαραγωγή με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει:

α) στους δημιουργούς, όσον αφορά τα έργα τους,

β) στους καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές, όσον αφορά την εγγραφή σε υλικό φορέα των ερμηνειών ή εκτελέσεών τους,

γ) στους παραγωγούς φωνογραφήματων, όσον αφορά τα φωνογραφήματά τους,

δ) στους παραγωγούς της πρώτης υλικής ενσωμάτωσης ταινιών, όσον αφορά το πρωτότυπο και τα αντίγραφα των ταινιών τους,

ε) στους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς, όσον αφορά την υλική ενσωμάτωση των εκπομπών τους, που μεταδίδονται ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, συμπεριλαμβανομένης της καλωδιακής ή δορυφορικής μετάδοσης.»

5 Το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής ορίζει:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς από το δικαίωμα αναπαραγωγής που προβλέπεται στο άρθρο 2 στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) αναπαραγωγή σε χαρτί ή ανάλογο υλικό φορέα, με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα, εκτός από τις παρτιτούρες, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση,

β) αναπαραγωγές σε οποιοδήποτε μέσο, που πραγματοποιούνται για ιδιωτική χρήση φυσικού προσώπου και για μη εμπορικούς σκοπούς, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση που συνεκτιμά την εφαρμογή ή όχι των τεχνολογικών μέτρων του άρθρου 6 στο συγκεκριμένο έργο ή άλλο υλικό,

γ) ειδικές πράξεις αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από προσιτές στο κοινό βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα ή μουσεία, ή από αρχεία που δεν αποσκοπούν, άμεσα ή έμμεσα, σε κανένα οικονομικό ή εμπορικό όφελος,

[...]»

6 Το άρθρο 5, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέψουν περιορισμούς στα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3 στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) χρήση χάριν μόνο παραδείγματος κατά τη διδασκαλία ή την επιστημονική έρευνα, εφόσον αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του δημιουργού, εκτός εάν διαπιστωθεί ότι αυτό είναι αδύνατο και εφόσον δικαιολογείται από τον επιδιωκόμενο μη εμπορικό σκοπό,

[...]

ιδ) χρήση με παρουσίαση ή διάθεση, με σκοπό την έρευνα ή την ιδιωτική μελέτη, σε μέλη του κοινού μέσω εξειδικευμένων τερματικών στους χώρους των ιδρυμάτων που αναφέρονται στην παράγραφο 2, στοιχείο γ', έργων και άλλου προστατευμένου αντικειμένου που δεν υπόκεινται σε όρους αγοράς ή αδείας, και τα οποία περιέχονται στις συλλογές τους,

[...]»

7 Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 5, της ίδιας οδηγίας:

«Οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 2, 3 και 4 εφαρμόζονται μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες δεν αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου και δεν θίγουν αδικαιολογήτως τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου.»

8 Το άρθρο 6 της οδηγίας 2001/29 προβλέπει:

«1. Τα κράτη μέλη παρέχουν την κατάλληλη έννομη προστασία κατά της εξουδετέρωσης κάθε αποτελεσματικού τεχνολογικού μέτρου την οποία πραγματοποιεί κάποιος εν γνώσει του ή έχοντας βάσιμους λόγους που του επιτρέπουν να γνωρίζει ότι επιδιώκει αυτό τον σκοπό.

[...]

3. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ως "τεχνολογικά μέτρα" νοείται κάθε τεχνολογία, μηχανισμός ή συστατικό στοιχείο που, με τον συνήθη τρόπο λειτουργίας του, αποσκοπεί στο να εμποδίσει ή να περιορίσει πράξεις, σε σχέση με έργα ή άλλα προστατευόμενα αντικείμενα, μη επιτραπεύσιμες από τον δικαιούχο οποιουδήποτε δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικού δικαιώματος, όπως ορίζεται από τον νόμο ή το δικαίωμα ειδικής φύσεως που προβλέπεται στο κεφάλαιο III της οδηγίας 96/9/ΕΚ. Τα τεχνολογικά μέτρα θεωρούνται "αποτελεσματικά" όταν η χρήση του προστατευόμενου έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου ελέγχεται από τους δικαιούχους μέσω της εφαρμογής διαδικασίας ελέγχου της πρόσβασης ή προστασίας, όπως κρυπτογράφησης, διατάραξης της μετάδοσης ή άλλης μετατροπής του έργου ή άλλου προστατευόμενου αντικειμένου, ή προστατευτικού μηχανισμού ελέγχου της αντιγραφής, ο οποίος επιτυγχάνει τον στόχο της προστασίας.

4. Παρά την έννομη προστασία που προβλέπεται στην παράγραφο 1, εάν οι δικαιούχοι δεν λάβουν εκούσια μέτρα, συμπεριλαμβανομένων συμφωνιών μεταξύ δικαιούχων και τρίτων, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν ότι οι δικαιούχοι θα παρέχουν στον επωφελούμενο εξαίρεσης ή περιορισμού προβλεπομένων από το εθνικό δίκαιο κατά το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχεία α', γ', δ' και ε', και παράγραφος 3, στοιχεία α', β' ή ε', τα μέσα προκειμένου να επωφεληθεί από την εν λόγω εξαίρεση ή περιορισμό στον αναγκαίο βαθμό, και εφόσον έχει εκ του νόμου πρόσβαση στο προστατευόμενο έργο ή αντικείμενο.

[...]»

9 Το άρθρο 10 της οδηγίας 2001/29, με τίτλο «Διαχρονική εφαρμογή», ορίζει:

«1. Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας εφαρμόζονται σε όλα τα έργα και τα λοιπά προστατευόμενα αντικείμενα που αναφέρονται σε αυτήν και τα οποία, στις 22 Δεκεμβρίου 2002, προστατεύονται από τη νομοθεσία των κρατών μελών για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα ή πληρούν τα κριτήρια προστασίας κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας ή των διατάξεων που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 2.

2. Η εφαρμογή της παρούσας οδηγίας δεν θίγει τις πράξεις που έχουν συναφθεί και τα δικαιώματα που έχουν αποκτηθεί πριν από τις 22 Δεκεμβρίου 2002.»

10 Κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας:

«Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία όχι αργότερα από τις 22 Δεκεμβρίου 2002. Αμέσως ενημερώνουν σχετικά την Επιτροπή.»

Η γερμανική ρύθμιση

11 Το άρθρο 53 του νόμου περί του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, Urheberrechtsgesetz) της 9ης Σεπτεμβρίου 1965 (BGBl. I, σ. 1885), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 του νόμου της 10ης Σεπτεμβρίου 2003 (BGBl. I, σ. 1774, στο εξής: UrhG), έχει ως εξής:

«Αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση και για άλλες προσωπικές χρήσεις

(1) Η ιδιωτική αντιγραφή ενός έργου που πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο για ιδιωτική χρήση σε οποιοδήποτε μέσο είναι νόμιμη υπό την προϋπόθεση ότι τα αντίγραφα δεν χρησιμοποιούνται, άμεσα ή έμμεσα, για εμπορικούς σκοπούς και ότι το πρωτότυπο δεν έχει προδήλως παραχθεί παράνομα. Όποιος αναπαράγει αντίγραφα νομίμως για τον εαυτό του μπορεί επίσης να παραγγείλει σε άλλον να κάνει αντίγραφα γι' αυτόν, εφόσον τούτο γίνεται δωρεάν ή εφόσον πρόκειται για αντίγραφα σε χαρτί ή σε άλλο ανάλογο υλικό φορέα με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα.

(2) Επιτρέπεται η πραγματοποίηση αντιγράφων ή η ανάθεση σε τρίτον της πραγματοποίησης μεμονωμένων αντιγράφων ενός έργου:

1. για προσωπική επιστημονική χρήση εάν και στον βαθμό που τα αντίγραφα είναι απαραίτητα·

2. για τη δημιουργία προσωπικού αρχείου εάν και στον βαθμό που τα αντίγραφα είναι απαραίτητα για τον σκοπό αυτό και εάν η πηγή που χρησιμοποιείται για την πραγματοποίηση των αντιγράφων είναι ένα προσωπικό αντίγραφο·

3. για προσωπική ενημέρωση όσον αφορά θέματα επικαιρότητας, όταν πρόκειται για έργο που μεταδόθηκε ραδιοτηλεοπτικώς·

4. για κάθε άλλη προσωπική χρήση:

a) εφόσον πρόκειται για σύντομα αποσπάσματα από δημοσιευμένο έργο ή για μεμονωμένα άρθρα που δημοσιεύθηκαν σε εφημερίδες ή περιοδικά·

b) εφόσον πρόκειται για έργο που έχει εξαντληθεί τουλάχιστον από διείσδυση.

Οι διατάξεις αυτές έχουν εφαρμογή στην περίπτωση της πρώτης περιόδου, υπό 2, μόνον εάν, επιπλέον των ανωτέρω προϋποθέσεων,

1. το αντίγραφο πραγματοποιείται σε χαρτί ή σε άλλο ανάλογο υλικό φορέα με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα, ή
2. η χρήση είναι αποκλειστικά αναλογική ή
3. τα αρχεία δεν θα χρησιμοποιηθούν αμέσως ή εμμέσως για κερδοσκοπικούς ή οικονομικούς σκοπούς.

Οι διατάξεις αυτές έχουν εφαρμογή στις περιπτώσεις της πρώτης περιόδου, υπό 3 και 4, μόνον εάν πληρούνται, επιπλέον των λοιπών προϋποθέσεων, μία από τις προϋποθέσεις της δεύτερης περιόδου, υπό 1 ή 2.

(3) Η αντιγραφή μικρών αποσπασμάτων ενός έργου, μικρών έργων ή μεμονωμένων άρθρων που έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες ή σε περιοδικά ή έχει επιτραπεί η πρόσβασή τους στο κοινό επιτρέπεται μόνον εάν προορίζεται για προσωπική χρήση:

1. στην εκπαίδευση, σε μη εμπορικά εκπαιδευτικά ιδρύματα καθώς και σε ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης, στην απαραίτητη για μία τάξη μαθητών ποσότητα, ή
2. για τους σκοπούς της προετοιμασίας για δημόσιες εξετάσεις και για εξετάσεις σε σχολεία, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, μη εμπορικά ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και στο πλαίσιο επαγγελματικής κατάρτισης, στην απαραίτητη ποσότητα, εάν και στον βαθμό που η παραγωγή αντιγράφων είναι αναγκαία για τους σκοπούς αυτούς.

(4) Η αναπαραγωγή

a) παρτιτούρας μουσικών έργων·

b) ενός βιβλίου ή ενός περιοδικού, εφόσον πρόκειται για περισσότερο ή λιγότερο πλήρη αναπαραγωγή.

(5) Η παράγραφος 1, η παράγραφος 2, υπό 2 έως 4, και η παράγραφος 3, υπό 2, δεν έχουν εφαρμογή στις βάσεις δεδομένων στα στοιχεία των οποίων επιτρέπεται η ατομική πρόσβαση με ηλεκτρονικά μέσα.

Η παράγραφος 2, υπό 1, καθώς και η παράγραφος 3, υπό 1, έχουν εφαρμογή στις εν λόγω βάσεις δεδομένων υπό την προϋπόθεση ότι η χρήση για επιστημονικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς δεν γίνεται με σκοπό το κέρδος.

(6) Τα αντίγραφα δεν μπορούν να δημοσιευθούν ή να κοινοποιηθούν. Ωστόσο, τα νόμιμα αντίγραφα εφημερίδων και εξαντλημένων έργων, καθώς και τα αντίτυπα στα οποία μικρά τμήματά τους που έχουν καταστραφεί ή απολεσθεί αντικαταστάθηκαν με αντίγραφα μπορούν νομίμως να αποτελέσουν αντικείμενο δανεισμού.

(7) Η εγγραφή δημοσίων διαλέξεων, παραστάσεων ή εκτελέσεων ενώπιον κοινού ενός έργου σε οπτικοακουστικό υπόθεμα, η πραγματοποίηση σχεδίων και σκαριφημάτων από έργα τέχνης

καθώς και η κατασκευή αντιγράφου αρχιτεκτονικού έργου επιτρέπονται μόνον με τη συγκατάθεση του δικαιούχου.»

12 Το άρθρο 54a του UrhG ορίζει:

«Υποχρέωση καταβολής αμοιβής για κάθε φωτοαντίγραφο

(1) Όταν λόγω της φύσεως ενός έργου είναι αναμενόμενο ότι θα αναπαραχθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 53, παράγραφοι 1 έως 3, φωτοαντιγραφικά ή με οποιαδήποτε μέθοδο που έχει ανάλογα αποτελέσματα, ο δημιουργός μπορεί να αξιώσει από τον κατασκευαστή των συσκευών που προορίζονται για τέτοιες αναπαραγωγές δίκαιη αποζημίωση ως αντιστάθμισμα της δυνατότητας πραγματοποίησεως τέτοιων αναπαραγωγών η οποία απορρέει από την πώληση ή από άλλο είδος διαθέσεως στην αγορά των συσκευών αυτών. Την αποζημίωση αυτή οφείλει από κοινού και εις ολόκληρον μαζί με τον κατασκευαστή όποιος εισάγει ή επανεισάγει ή εμπορεύεται τις συσκευές στο έδαφος επί του οποίου έχει ισχύ ο παρών νόμος. Ο έμπορος δεν υπέχει την υποχρέωση καταβολής δίκαιης αποζημίωσης αν αγοράζει λιγότερες από 20 συσκευές ανά εξάμηνο.

(2) Εάν συσκευές αυτού του είδους χρησιμοποιούνται σε σχολεία, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης ή άλλα ιδρύματα επιμόρφωσης και συνεχούς επιμόρφωσης (εκπαιδευτικά ιδρύματα), ερευνητικά ινστιτούτα, δημόσιες βιβλιοθήκες ή ιδρύματα που διαθέτουν φωτοτυπικές συσκευές για την παραγωγή αντιγράφων επί πληρωμή, ο δημιουργός μπορεί επίσης να αξιώσει δίκαιη αποζημίωση από τον εκμεταλλευόμενο τη συσκευή.

(3) Το άρθρο 54, παράγραφος 2, εφαρμόζεται κατ' αναλογία.»

13 Κατά το άρθρο 54d και στο παράρτημα του UrhG, το τέλος επί των συσκευών βάσει του άρθρου 54a, παράγραφος 1, του UrhG ορίζεται σε ένα ποσό που κυμαίνεται από 38,35 ευρώ σε 613,56 ευρώ, ανάλογα με τον αριθμό των αντιγράφων που μπορούν να γίνουν ανά λεπτό και ανάλογα με το αν υπάρχει δυνατότητα έγχρωμης αναπαραγωγής. Ωστόσο, μπορούν να καθοριστούν διαφορετικά ποσά κατόπιν συμφωνίας.

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

Η υπόθεση C-457/11

14 Η VG Wort είναι εγκεκριμένη εταιρία συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων του δημιουργού. Έχει την αποκλειστική ευθύνη για την αντιπροσώπευση συγγραφέων και εκδοτών λογοτεχνικών έργων στη Γερμανία. Ως εκ τούτου, δικαιούται να ζητήσει αμοιβή, για λογαριασμό του δημιουργού, από τους κατασκευαστές, εισαγωγείς και διανομείς των συσκευών που υπόκεινται στο άρθρο 54a, παράγραφος 1, του UrhG.

15 Η VG Wort ζήτησε πληροφορίες, εξ ονόματος και για λογαριασμό μιας άλλης εταιρίας συλλογικής διαχείρισης, της VG Bild-Kunst, η οποία εκπροσωπεί όσους κατέχουν δικαιώματα σε γραφικά έργα όλων των ειδών, αφενός, για το είδος των εκτυπωτών που πωλούνται ή διατίθενται με άλλο τρόπο στην αγορά από 1ης Ιανουαρίου 2001 και για τις οικείες ποσότητες, καθώς και, αφετέρου, για τις δυνατότητες των συσκευών αυτών και για τις πηγές εφοδιασμού στη Γερμανία. Περαιτέρω, η VG Wort ζήτησε να αναγνωριστεί ότι η Kyocera, η Epson και η Xerox οφείλουν να της καταβάλουν αμοιβή, υπό τη μορφή τέλους επιβαλλόμενου στους προσωπικούς υπολογιστές,

στους εκτυπωτές και/ή στους σχεδιογράφους που διατέθηκαν στο εμπόριο στη Γερμανία το διάστημα από 1ης Ιανουαρίου 2001 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2007. Τα ποσά που ζητήθηκαν υπολογίστηκαν με βάση τα ποσοστά που συμφωνήθηκαν μεταξύ των δύο εταιριών συλλογικής διαχείρισης και δημοσιεύθηκαν στην *Bundesanzeiger* (Ομοσπονδιακό Δελτίο Δημοσιεύσεων και Ανακοινώσεων).

16 Το Landgericht Düsseldorf δέχθηκε εξ ολοκλήρου το ως άνω αίτημα παροχής πληροφοριών, διαπιστώνοντας συγχρόνως ότι σε μεγάλο βαθμό η Kyocera, η Epson και η Xerox έπρεπε να καταβάλουν αποζημίωση στη VG Wort. Οι Kyocera, Epson και Xerox άσκησαν έφεση και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξαφάνισε την πρωτοβάθμια απόφαση. Το Bundesgerichtshof, παραπέμποντας σε απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2007, απέρριψε, με διάταξη, την αίτηση αναιρέσεως που υπέβαλε η VG Wort.

17 Το Bundesverfassungsgericht ακύρωσε την απόφαση του Bundesgerichtshof και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον αυτού.

18 Στο πλαίσιο της εκ νέου εκδικάσεως της αναιρέσεως, η VG Wort ζήτησε την επικύρωση της πρωτόδικης αποφάσεως. Οι εναγόμενες της κύριας δίκης ζήτησαν την απόρριψη της αναιρέσεως.

19 Κρίνοντας ότι η επίλυση της εν λόγω διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία της οδηγίας 2001/29, το Bundesgerichtshof αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει η οδηγία να λαμβάνεται υπόψη, κατά την ερμηνεία του εθνικού δικαίου, ακόμη και όταν τα πραγματικά περιστατικά συνέβησαν μετά την έναρξη της τυπικής ισχύος της οδηγίας στις 22 Ιουνίου 2001, αλλά πριν από την έναρξη της ουσιαστικής ισχύος της στις 22 Δεκεμβρίου 2002;

2) Αποτελεί η αναπαραγωγή που πραγματοποιείται με τη χρησιμοποίηση εκτυπωτών αναπαραγωγή με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα: Ικανοποιούνται οι απαιτήσεις της οδηγίας ως προς τη δίκαιη αποζημίωση που οφείλεται, κατά το άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας, για την επιβολή εξαιρέσεων ή περιορισμών στο δικαίωμα αναπαραγωγής, αν ληφθεί υπόψη το θεμελιώδες δικαίωμα ίσης μεταχείρισης, το οποίο κατοχυρώνεται με το άρθρο 20 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [στο εξής: Χάρτης], ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες οφειλότες της εύλογης αμοιβής δεν είναι οι κατασκευαστές, εισαγωγείς ή έμποροι των εκτυπωτών, αλλά οι κατασκευαστές, εισαγωγείς ή έμποροι άλλης συσκευής ή άλλων συσκευών που εντάσσονται σε μια αλυσίδα συσκευών κατάλληλων για τέτοιου είδους αναπαραγωγή;

4) Μήπως η δυνατότητα και μόνο εφαρμογής τεχνολογικών μέτρων κατά το άρθρο 6 της οδηγίας εξαλείφει την προϋπόθεση της δίκαιης αποζημίωσης που προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας;

5) Παύει να ισχύει η προϋπόθεση (άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχεία α' και β', της οδηγίας) και να υπάρχει η δυνατότητα (βλ. αιτιολογική σκέψη 36 της οδηγίας) δίκαιης αποζημίωσης, όταν

οι δικαιούχοι έχουν δώσει ρητά τη συγκατάθεσή τους για την αναπαραγωγή των έργων τους ή όταν προκύπτει βασιμώς ότι έχουν δώσει τη συγκατάθεσή τους αυτή;»

Οι υποθέσεις C-458/11 έως C-460/11

20 Τα πραγματικά περιστατικά και η ανάπτυξη των νομικών ισχυρισμών στις υποθέσεις C-458/11 και C-460/11 αντιστοιχούν, κατά βάση, με εκείνα της υποθέσεως C-457/11.

21 Στις υποθέσεις C-457/11 και C-458/11, τα υποβληθέντα ερωτήματα είναι πανομοιότυπα. Στην υπόθεση C-460/11, τα προδικαστικά ερωτήματα είναι πανομοιότυπα με τα τρία πρώτα ερωτήματα της υποθέσεως C-457/11. Στις υποθέσεις C-457/11 και C-459/11, το πρώτο, το τέταρτο και το πέμπτο ερώτημα είναι πανομοιότυπα. Αντιθέτως, στην υπόθεση C-459/11, το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα διαφέρουν από τα αντίστοιχα της υποθέσεως C-457/11, στον βαθμό που δεν αναφέρονται σε εκτυπωτές, αλλά σε υπολογιστές.

22 Στην υπόθεση C-459/11, το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα έχουν ως εξής:

«2) Αποτελεί η αναπαραγωγή που πραγματοποιείται με τη χρησιμοποίηση υπολογιστών αναπαραγωγή με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα: Ικανοποιούνται οι απαιτήσεις της οδηγίας ως προς τη δίκαιη αποζημίωση που οφείλεται, κατά το άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2001/29, για την επιβολή εξαιρέσεων ή περιορισμών στο δικαίωμα αναπαραγωγής, αν ληφθεί υπόψη το θεμελιώδες δικαίωμα ίσης μεταχείρισης, το οποίο κατοχυρώνεται με το άρθρο 20 του Χάρτη [...], ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες οφειλέτες της εύλογης αμοιβής δεν είναι οι κατασκευαστές, εισαγωγείς ή έμποροι των προσωπικών υπολογιστών, αλλά οι κατασκευαστές, εισαγωγείς ή έμποροι άλλης συσκευής ή άλλων συσκευών που εντάσσονται σε μια αλυσίδα συσκευών κατάλληλων για τέτοιου είδους αναπαραγωγή;»

23 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 6ης Οκτωβρίου 2011, διατάχθηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-457/11 έως C-460/11 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

24 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν η οδηγία 2001/29 θίγει, όσον αφορά την περίοδο από τις 22 Ιουνίου 2001, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της οδηγίας αυτής, μέχρι τις 22 Δεκεμβρίου 2002, ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας μεταφοράς της στο εσωτερικό δίκαιο, τις πράξεις χρησιμοποίησης των έργων και άλλου προστατευόμενου υλικού.

25 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, κατά την εφαρμογή του εσωτερικού δικαίου, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να το ερμηνεύουν κατά το μέτρο του δυνατού με γνώμονα το γράμμα και τον σκοπό της επίμαχης οδηγίας, προκειμένου να επιτυγχάνεται το αποτέλεσμα που επιδιώκεται με την οδηγία αυτή και, κατά συνέπεια, να συμμορφώνονται προς το άρθρο 288, τρίτο εδάφιο,

ΣΛΕΕ. Η υποχρέωση αυτή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου είναι πράγματι συμφυής προς το σύστημα της Συνθήκης ΛΕΕ, καθόσον παρέχει στα εθνικά δικαστήρια τη δυνατότητα να διασφαλίζουν, στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας τους, την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης οσάκις αποφαινόμενοι επί των διαφορών των οποίων έχουν επιληφθεί (απόφαση της 24ης Ιανουαρίου 2012, C-282/10, Dominguez, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

26 Η γενική υποχρέωση που υπέχουν τα εθνικά δικαστήρια να ερμηνεύουν το εσωτερικό δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς την οδηγία υφίσταται μόνον από τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό δίκαιο (βλ., συναφώς, απόφαση της 4ης Ιουλίου 2006, C-212/04, Αδενελέρ κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-6057, σκέψη 115).

27 Όσον αφορά, ειδικότερα, την οδηγία 2001/29, από το άρθρο 10, παράγραφος 2, αυτής προκύπτει ότι η εφαρμογή της δεν θίγει τις πράξεις που συνήφθησαν και τα δικαιώματα που αποκτήθηκαν πριν από τις 22 Δεκεμβρίου 2002.

28 Όπως προκύπτει από το ιστορικό της θεσπίσεως του εν λόγω άρθρου 10, παράγραφος 2, και, ιδίως, από την αρχική πρόταση της Επιτροπής της 10ης Δεκεμβρίου 1997 [COM(97) 628], κατόπιν της οποίας εκδόθηκε η οδηγία 2001/29, η προστασία των μνημονευόμενων πράξεων απορρέει από «μια γενική αρχή βάσει της οποίας η οδηγία δεν έχει αναδρομική ισχύ και δεν εφαρμόζεται σε πράξεις εκμετάλλευσης προστατευόμενων έργων και άλλου υλικού που έγιναν πριν από την ημερομηνία κατά την οποία έπρεπε να μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο η οδηγία».

29 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 2001/29 δεν θίγει τις πράξεις χρησιμοποίησης των έργων και άλλου προστατευόμενου υλικού που έγιναν την περίοδο από 22 Ιουνίου 2001, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της εν λόγω οδηγίας, μέχρι τις 22 Δεκεμβρίου 2002, ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό δίκαιο.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

30 Με το πέμπτο ερώτημα, το οποίο πρέπει να εξεταστεί δεύτερο, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν το γεγονός ότι ο δικαιούχος έχει δώσει ρητά ή σιωπηρά την άδειά του για την αναπαραγωγή του έργου του ή άλλου προστατευόμενου υλικού έχει επίπτωση στη δίκαιη αποζημίωση που προβλέπεται, αναγκαστικά ή προαιρετικά, βάσει των σχετικών διατάξεων της οδηγίας 2001/29, και, ενδεχομένως, εάν η άδεια αυτή μπορεί να καταστήσει ανίσχυρη την αξίωση της εν λόγω αποζημίωσης.

31 Συναφώς, πρέπει, εισαγωγικά, να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει, όσον αφορά, ειδικότερα, την εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής, ότι σκοπός της δίκαιης αποζημίωσης είναι να παράσχει αντιστάθμισμα στους δημιουργούς για την ιδιωτική αντιγραφή των προστατευόμενων έργων τους που έγινε χωρίς την άδειά τους, οπότε αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως η αντιστάθμιση της ζημίας που προκαλείται στους δημιουργούς από τις πράξεις αναπαραγωγής που έγιναν χωρίς την άδειά τους (βλ., συναφώς, απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2010, C-467/08, Padawan, Συλλογή 2010, σ. I-10055, σκέψεις 39 και 40).

32 Η νομολογία αυτή είναι επίσης λυσιτελής και όσον αφορά άλλες διατάξεις του άρθρου 5 της οδηγίας 2001/29.

33 Με το ως άνω άρθρο 5, ο νομοθέτης της Ένωσης προέβη, με τον τίτλο μάλιστα του εν λόγω άρθρου, σε διάκριση μεταξύ των εξαιρέσεων, αφενός, και των περιορισμών, αφετέρου, του αποκλειστικού δικαιώματος των δικαιούχων να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την αναπαραγωγή των έργων τους ή άλλου προστατευόμενου υλικού.

34 Έτσι, το αποκλειστικό αυτό δικαίωμα μπορεί, αναλόγως της περιπτώσεως, είτε να αποκλεισθεί, κατ' εξαίρεση, είτε απλώς να περιορισθεί. Δεν αποκλείεται ο περιορισμός αυτός να περιλαμβάνει, εν μέρει, αναλόγως των διαφόρων ειδικών περιπτώσεων που διέπει, αποκλεισμό, περιορισμό ή ακόμη και τη διατήρηση του εν λόγω δικαιώματος.

35 Πρέπει, επομένως, να εφαρμοστεί στην πράξη η διάκριση αυτή που έγινε σε νομοθετικό επίπεδο.

36 Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2001/29, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν στο εσωτερικό τους δίκαιο εξαιρέσεις ή περιορισμούς του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής. Στην περίπτωση που το κράτος μέλος δεν κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής, οι δικαιούχοι διατηρούν, εντός του κράτους μέλους αυτού, το αποκλειστικό τους δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την αναπαραγωγή των έργων τους ή άλλου προστατευόμενου υλικού.

37 Στην περίπτωση που το κράτος μέλος αποφασίσει, βάσει διατάξεως του άρθρου 5, παράγραφοι 2 ή 3, της οδηγίας 2001/29, να αποκλείσει, στο πλαίσιο του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής της διατάξεως αυτής, κάθε δικαίωμα των δικαιούχων να επιτρέπουν την αναπαραγωγή των έργων τους ή άλλου προστατευόμενου υλικού, ενδεχόμενη πράξη του δημιουργού με την οποία παρέχεται άδεια αναπαραγωγής στερείται νομικής ισχύος στο δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους. Επομένως, μια τέτοια πράξη δεν έχει κανένα αποτέλεσμα στη ζημία που προκλήθηκε στους δικαιούχους λόγω της θεσπίσεως του μέτρου που αποκλείει το επίμαχο δικαίωμα, και, επομένως, δεν μπορεί να έχει καμία επίπτωση στη δίκαιη αποζημίωση, είτε αυτή προβλέπεται υποχρεωτικά είτε προαιρετικά, βάσει της διατάξεως της οδηγίας αυτής.

38 Αντιθέτως, στην περίπτωση που το κράτος μέλος αποφάσισε να μην αποκλείσει τελείως το δικαίωμα αυτό των δικαιούχων να παρέχουν άδεια αναπαραγωγής των έργων τους ή άλλου προστατευόμενου υλικού, αλλά να θεσπίσει μόνον περιορισμό του δικαιώματος αυτού, πρέπει να καθοριστεί αν, εν προκειμένω, ο εθνικός νομοθέτης θέλησε να διασφαλίσει το δικαίωμα αναπαραγωγής των δημιουργών.

39 Μολονότι, στην περίπτωση αυτή, κατοχυρώνεται το εν λόγω δικαίωμα αναπαραγωγής, οι διατάξεις για τη δίκαιη αποζημίωση δεν μπορούν να εφαρμοστούν δεδομένου ότι ο περιορισμός που προβλέπεται από τον εθνικό νομοθέτη δεν παρέχει τη δυνατότητα πραγματοποίησης αναπαραγωγής χωρίς την άδεια των δημιουργών και δεν δημιουργεί ως εκ τούτου το είδος της ζημίας για την οποία προβλέπεται ως αντιστάθμιση η δίκαιη αποζημίωση.

40 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, στο πλαίσιο εξαιρέσεως ή περιορισμού που προβλέπεται από το άρθρο 5, παράγραφοι 2 ή 3, της οδηγίας 2001/29, ενδεχόμενη πράξη με την οποία ο δικαιούχος παρέχει άδεια αναπαραγωγής του έργου του ή άλλου προστατευόμενου υλικού ουδεμία επιρροή ασκεί στη δίκαιη αποζημίωση, είτε η εν λόγω αποζημίωση προβλέπεται υποχρεωτικά είτε προαιρετικά, βάσει της διατάξεως της οδηγίας αυτής.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

41 Με το τέταρτο ερώτημα, το οποίο πρέπει να εξεταστεί τρίτο, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν η δυνατότητα εφαρμογής των τεχνολογικών μέτρων του άρθρου 6 της οδηγίας 2001/29 μπορεί να καταστήσει ανίσχυρη την προϋπόθεση της δίκαιης αποζημιώσεως που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής.

Επί του παραδεκτού

42 Η Fujitsu, αν και δεν προέβαλε ρητώς ένσταση απαραδέκτου, εκφράζει τις αμφιβολίες της ως προς το κατά πόσον το τέταρτο ερώτημα είναι λυσιτελές για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

43 Με τις παρατηρήσεις της, η Fujitsu υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, διότι αφορά αποκλειστικά τις αναπαραγωγές ακουστικού, οπτικού και οπτικοακουστικού υλικού για ιδιωτική χρήση και όχι τα αντίγραφα κειμένων και εικόνων σε υπολογιστή.

44 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, για τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο ισχύει το τεκμήριο ότι είναι λυσιτελή. Η άρνηση του Δικαστηρίου να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου είναι, συγκεκριμένα, τότε μόνον δυνατή, όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο, δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν (αποφάσεις της 12ης Οκτωβρίου 2010, C-45/09, Rosenblatt, Συλλογή 2010, σ. I-9391, σκέψη 33, και της 18ης Απριλίου 2013, L, C-463/11, σκέψη 28).

45 Πάντως, δεν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, την οποία ζήτησε το αιτούν δικαστήριο, δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή ότι αφορά ζήτημα υποθετικής φύσεως.

46 Εξάλλου, η ένσταση που προέβαλε η Fujitsu, η οποία αντλείται από τη μη δυνατότητα εφαρμογής της διατάξεως αυτής στις υποθέσεις της κύριας δίκης, δεν αφορά το παραδεκτό αλλά την ουσία του τετάρτου ερωτήματος.

47 Υπό τις συνθήκες αυτές, το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να κριθεί παραδεκτό.

Επί της ουσίας

48 Όπως προκύπτει από το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν, στο εσωτερικό τους δίκαιο, την εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι οι δικαιούχοι θα λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση

αφού συνεκτιμηθεί η εφαρμογή ή όχι των τεχνολογικών μέτρων του άρθρου 6 της οδηγίας αυτής στα συγκεκριμένα έργα ή στο άλλο υλικό.

49 Συναφώς, πρέπει, εισαγωγικά, να υπομνησθεί, όπως προκύπτει από τη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, ότι σκοπός της δίκαιης αποζημιώσεως είναι να παράσχει επανόρθωση στους δημιουργούς για τη ζημία που υφίστανται λόγω της θεσπίσεως της εξαιρέσεως της ιδιωτικής αντιγραφής και, ως εκ τούτου, για τη χρήση των προστατευόμενων έργων που έγινε χωρίς την άδειά τους.

50 Εξάλλου, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29, ως «τεχνολογικό μέτρο» νοείται κάθε τεχνολογία, μηχανισμός ή συστατικό στοιχείο ο οποίος, με τον συνήθη τρόπο λειτουργίας του, αποσκοπεί στο να εμποδίσει ή να περιορίσει πράξεις, σε σχέση με έργα ή άλλα προστατευόμενα αντικείμενα, μη επιτρεπόμενες από τον δικαιούχο οποιουδήποτε δικαιώματος [δημιουργού] ή άλλου συγγενικού δικαιώματος.

51 Κατά συνέπεια τα «τεχνολογικά μέτρα», στα οποία αναφέρεται το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, είναι οι τεχνολογίες, οι μηχανισμοί ή τα συστατικά στοιχεία που αποσκοπούν στο να περιορίσουν τις μη επιτρεπόμενες από τους δημιουργούς πράξεις, δηλαδή να εξασφαλίσουν την ορθή εφαρμογή της διατάξεως αυτής, η οποία συνιστά περιορισμό στο δικαίωμα του δημιουργού και στα συγγενικά δικαιώματα, και να εμποδίσουν έτσι τις πράξεις που δεν πληρούν τις αυστηρές προϋποθέσεις που θέτει η εν λόγω διάταξη.

52 Πάντως, τα κράτη μέλη –και όχι οι δικαιούχοι– είναι εκείνα που προβλέπουν την εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής και επιτρέπουν, για τους σκοπούς της πραγματοποιήσεως της αντιγραφής αυτής, τη χρήση των έργων ή άλλου προστατευόμενου υλικού.

53 Επομένως, το κράτος μέλος που επέτρεψε, με τη θέσπιση της εξαιρέσεως, την πραγματοποίηση της ιδιωτικής αντιγραφής έχει την ευθύνη να εξασφαλίσει και την ορθή εφαρμογή της εν λόγω εξαιρέσεως και να περιορίσει έτσι τις πράξεις για τις οποίες οι δικαιούχοι δεν έχουν δώσει τη συγκατάθεσή τους.

54 Επομένως, το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος δεν εξασφάλισε την ορθή εφαρμογή της εξαιρέσεως της ιδιωτικής αντιγραφής ουδόλως μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να μην οφείλεται δίκαιη αποζημίωση στους δικαιούχους, οι οποίοι εξάλλου ενδέχεται να υποστούν περαιτέρω ζημία λόγω ακριβώς της παραλείψεως αυτής του κράτους μέλους.

55 Κατόπιν της διευκρίνισης αυτής, πρέπει να τονιστεί ότι, κατά την αιτιολογική σκέψη 52 της οδηγίας 2001/29, οι δικαιούχοι έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τεχνολογικά μέτρα εφαρμοζόμενα οικειοθελώς, τα οποία είναι συμβατά με την εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής και παρέχουν τη δυνατότητα επίτευξης του σκοπού που επιδιώκει η εξαίρεση αυτή. Τα κράτη μέλη πρέπει να προαγάγουν τη λήψη από τους δικαιούχους των μέτρων αυτών.

56 Έτσι, ως τεχνολογικά μέτρα που έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόσουν οι δικαιούχοι θεωρούνται οι τεχνολογίες, οι μηχανισμοί ή τα εξαρτήματα που μπορούν να εξασφαλίσουν την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκει η εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής και να εμποδίσουν ή να περιορίσουν δικαίωμα του δημιουργού και στα συγγενικά δικαιώματα, και να εμποδίσουν πράξεις αναπαραγωγής που δεν επιτρέπονται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της εξαιρέσεως αυτής.

57 Λαμβανομένου υπόψη του εκούσιου χαρακτήρα της εφαρμογής των εν λόγω τεχνολογικών μέτρων, ακόμη και αν υφίσταται η δυνατότητα αυτή, η μη εφαρμογή τους δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό του δικαιώματος δίκαιης αποζημίωσης.

58 Εν πάση περιπτώσει, το οικείο κράτος μέλος μπορεί να εξαρτήσει το συγκεκριμένο επίπεδο της αποζημίωσης που οφείλεται στους δικαιούχους από την εφαρμογή των εν λόγω τεχνολογικών μέτρων προκειμένου να ενθαρρύνει τους δικαιούχους να λάβουν τα μέτρα αυτά και να συμβάλουν οικειοθελώς στην ορθή εφαρμογή της εξαιρέσεως της ιδιωτικής αντιγραφής.

59 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η δυνατότητα εφαρμογής των τεχνολογικών μέτρων που αναφέρονται στο άρθρο 6 της οδηγίας 2001/29 δεν μπορεί να καταστήσει ανίσχυρο τον όρο της δίκαιης αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής.

Επί του δεύτερου και τρίτου ερωτήματος

60 Με το δεύτερο και τρίτο ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού τελευταία, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν η έννοια της «αναπαραγωγής με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα», κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, έχει την έννοια ότι περιλαμβάνει τις αναπαραγωγές που πραγματοποιούνται με εκτυπωτή και προσωπικό υπολογιστή, κυρίως όταν αυτά τα δύο συνδυάζονται μεταξύ τους, και, στην περίπτωση αυτή, ποιος πρέπει να θεωρηθεί ως οφειλέτης της δίκαιης αποζημίωσης βάσει της διατάξεως αυτής.

61 Πρώτον, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 2 της οδηγίας 2001/29, τα κράτη μέλη παρέχουν, κατ' αρχήν, στους δημιουργούς και στους δικαιούχους συγγενικών δικαιωμάτων το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την άμεση ή έμμεση, προσωρινή ή μόνιμη, αναπαραγωγή με οποιοδήποτε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει, των έργων τους ή άλλου προστατευόμενου υλικού.

62 Ωστόσο, δυνάμει του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς από το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής του δημιουργού ή του δικαιούχου συγγενικών δικαιωμάτων επί του έργου του ή επί άλλου προστατευόμενου υλικού, όταν πρόκειται για αναπαραγωγή σε χαρτί ή ανάλογο υλικό φορέα, με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση (στο εξής: εξαίρεση της αναπαραγωγής σε χαρτί ή ανάλογο υλικό φορέα).

63 Πρέπει, εισαγωγικά, να αναφερθεί ότι από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προκύπτει ότι το ζήτημα του είδους του πρωτότυπου από το οποίο πραγματοποιείται η αναπαραγωγή είναι λυσιτελές για την επίλυση των διαφορών της κύριας δίκης. Συνεπώς, παρέλκει η απόφαση επί του ζητήματος αυτού.

64 Όπως προκύπτει από το γράμμα του, το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 διακρίνει μεταξύ του υποθέματος επί του οποίου γίνεται η αναπαραγωγή, το οποίο μπορεί να είναι χαρτί ή άλλο ανάλογο υλικό, και της μεθόδου που χρησιμοποιείται για την αναπαραγωγή

αυτή, η οποία μπορεί να είναι οποιαδήποτε φωτογραφική τεχνική ή οποιαδήποτε άλλη μέθοδος που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα.

65 Όσον αφορά, πρώτον, το υπόθεμα, δηλαδή το υλικό στοιχείο επί του οποίου βρίσκεται η αναπαραγωγή ενός έργου ή άλλου προστατευόμενου υλικού, το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 αναφέρει ρητώς το χαρτί, το οποίο συνδέει, γενικώς, με άλλο υπόθεμα που πρέπει να έχει ανάλογες ιδιότητες, δηλαδή ιδιότητες συγκρίσιμες και ισοδύναμες με εκείνες του χαρτιού.

66 Επομένως, στο πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης που θεσπίζεται με τη διάταξη αυτή δεν εμπίπτουν υποθέματα που δεν έχουν ιδιότητες συγκρίσιμες και ισοδύναμες με εκείνες του χαρτιού. Σε αντίθετη περίπτωση, δεν θα μπορούσε να εξασφαλιστεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της εξαίρεσεως αυτής, λαμβανομένης υπόψη ιδίως της εξαίρεσεως του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, η οποία αφορά τις «αναπαραγωγές που πραγματοποιούνται σε οποιοδήποτε μέσο».

67 Ως εκ τούτου, πρέπει να αποκλειστούν από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 όλα τα μη αναλογικά υποθέματα αναπαραγωγής, δηλαδή, μεταξύ άλλων, τα ψηφιακά, στον βαθμό που, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 63 των προτάσεών της, το υπόθεμα, για να αποτελεί μέσο αναπαραγωγής ανάλογο με το χαρτί, πρέπει να μπορεί να φέρει, και να φέρει πράγματι, φυσική αναπαράσταση η οποία μπορεί να γίνει αντιληπτή και να ερμηνευθεί με τις ανθρώπινες αισθήσεις.

68 Όσον αφορά, στη συνέχεια, τον τρόπο αναπαραγωγής σε χαρτί ή σε άλλο ανάλογο υπόθεμα, από το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 προκύπτει ότι αυτό δεν αναφέρει μόνον τη φωτογραφική τεχνική, αλλά επίσης «οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα», δηλαδή κάθε άλλον τρόπο που παρέχει τη δυνατότητα επιτεύξεως αποτελέσματος παρόμοιου με εκείνο της φωτογραφικής τεχνικής, δηλαδή την αναλογική αναπαράσταση ενός έργου ή άλλου προστατευόμενου υλικού.

69 Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από την αιτιολογική έκθεση της πρότασης για την οδηγία της Επιτροπής [COM(97) 628], κατόπιν της οποίας εκδόθηκε η οδηγία 2001/29, κατά την οποία η οικεία εξαίρεση δεν βασίζεται στην τεχνική που χρησιμοποιείται, αλλά στο αποτέλεσμα που επιτυγχάνεται.

70 Στο μέτρο που εξασφαλίζεται το αποτέλεσμα αυτό, ο αριθμός των πράξεων ή το είδος της τεχνικής ή των τεχνικών που χρησιμοποιούνται κατά τη διαδικασία της επίμαχης αναπαραγωγής δεν έχουν σημασία, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι τα μη αυτόνομα στοιχεία ή τα διαφορετικά στάδια της διαδικασίας αυτής βρίσκονται ή διεκπεραιώνονται υπό τον έλεγχο του ίδιου προσώπου και αποσκοπούν όλα στην αναπαραγωγή του έργου ή άλλου προστατευόμενου υλικού σε χαρτί ή άλλο υλικό φορέα.

71 Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από τις αιτιολογικές σκέψεις 2 και 5 της οδηγίας 2001/29, κατά τις οποίες ο επιδιωκόμενος από την οδηγία 2001/29 σκοπός συνίσταται στη δημιουργία ενός γενικού και ευέλικτου πλαισίου στο επίπεδο της Ένωσης που θα ευνοεί την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας και στην προσαρμογή και συμπλήρωση των ισχυόντων κανόνων για το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα ώστε να ληφθεί υπόψη η τεχνολογική εξέλιξη που δημιούργησε νέους τρόπους εκμεταλλεύσεως των προστατευόμενων έργων

(απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, C-283/10, *Circul Globus București*, Συλλογή 2011, σ. I-12031, σκέψη 38).

72 Κατά συνέπεια το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29 δεν αντίκειται, υπό την επιφύλαξη των διευκρινίσεων που παρέχονται στη σκέψη 70 της παρούσας αποφάσεως, στη χρήση, στο πλαίσιο της διαδικασίας που αναφέρεται στο γράμμα της διατάξεως αυτής, διαφόρων συσκευών, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που έχουν ως σκοπό την ψηφιακή αναπαραγωγή.

73 Όσον αφορά, δεύτερον, το θέμα του προσώπου που πρέπει να θεωρηθεί, στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαδικασίας η οποία συνδυάζει περισσότερες συσκευές, άλλες αναλογικές και άλλες ψηφιακές, ως οφειλέτης της δίκαιης αποζημίωσης, πρέπει να υπομνησθεί, εισαγωγικά, η σχετική με την εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής νομολογία του Δικαστηρίου, η οποία μπορεί ωστόσο να μεταφερθεί, κατ' αναλογία, στην εξαίρεση της αναπαραγωγής σε χαρτί ή παρόμοιο υπόθεμα, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι δεν προσβάλλεται το θεμελιώδες δικαίωμα της ίσης μεταχειρίσεως που κατοχυρώνεται στο άρθρο 20 του Χάρτη.

74 Όσον αφορά τον προσδιορισμό του προσώπου που πρέπει να θεωρηθεί ως οφειλέτης της δίκαιης αποζημίωσης, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι διατάξεις της οδηγίας 2001/29 δεν ρυθμίζουν ρητώς το ζήτημα του προσώπου που πρέπει να καταβάλει την εν λόγω αποζημίωση, οπότε τα κράτη μέλη έχουν ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως συναφώς (βλ., συναφώς, απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011, C-462/09, *Stichting de Thuiskopie*, Συλλογή 2011, σ. I-5331, σκέψη 23).

75 Ανεξαρτήτως αυτού, δεδομένου ότι η έννοια της «δίκαιης αποζημίωσης» αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει, όπως υπενθυμίστηκε με τη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, ότι σκοπός της αποζημίωσης αυτής είναι να παράσχει επανόρθωση στους δημιουργούς για την αντιγραφή των προστατευόμενων έργων τους που έγινε χωρίς την άδειά τους, οπότε πρέπει να θεωρηθεί ως αντιστάθμιση της ζημίας που υπέστησαν οι δημιουργοί από την εν λόγω αναπαραγωγή. Έτσι, αυτός που προκάλεσε μια τέτοια ζημία, δηλαδή αυτός που προέβη σε αντιγραφή προστατευόμενου έργου χωρίς να ζητήσει προηγουμένως την άδεια του δικαιούχου, υποχρεούται, κατ' αρχήν, να ανορθώσει τη ζημία που προξένησε, χρηματοδοτώντας την αποζημίωση που θα καταβληθεί στον ως άνω δικαιούχο (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση *Padawan*, σκέψεις 44 και 45).

76 Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι, λαμβανομένων υπόψη των πρακτικών δυσχερειών που ενέχει ένα τέτοιο σύστημα δίκαιης αποζημίωσης, είναι θεμιτό τα κράτη μέλη να ανατρέξουν στα στάδια που προηγούνται της αντιγραφής και να θεσπίσουν, για τη χρηματοδότηση της δίκαιης αποζημίωσης, «τέλος ιδιωτικής αντιγραφής» σε βάρος των προσώπων που διαθέτουν εξοπλισμό, συσκευές και υποθέματα αναπαραγωγής και οι οποίοι, ως εκ τούτου, από νομικής ή πραγματικής απόψεως, θέτουν τον εξοπλισμό αυτόν στη διάθεση άλλων ή παρέχουν σ' αυτούς υπηρεσία αναπαραγωγής, εφόσον το εν λόγω σύστημα παρέχει στους οφειλότες τη δυνατότητα να μετακλίσουν το ποσό του τέλους στους ιδιώτες χρήστες και ότι, ως εκ τούτου, αυτοί οι τελευταίοι θα αναλάβουν το βάρος του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις *Padawan*, σκέψεις 46 και 49, καθώς και *Stichting de Thuiskopie*, σκέψεις 27 και 28).

77 Εφαρμόζοντας τη νομολογία αυτή, *mutatis mutandis*, στην εξαίρεση της αναπαραγωγής σε χαρτί ή σε ανάλογο υλικό, υπόχρεος, κατ' αρχήν, να χρηματοδοτήσει την αποζημίωση που θα καταβληθεί στους δικαιούχους είναι αυτός που πραγματοποίησε την εν λόγω αναπαραγωγή.

Ωστόσο, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα, λαμβανομένων υπόψη των πρακτικών δυσχερειών που αντιμετωπίζουν, να θεσπίσουν, ενδεχομένως, τέλος σε βάρος αυτών που διαθέτουν τον εξοπλισμό επί του οποίου πραγματοποιήθηκε η αναπαραγωγή.

78 Στην περίπτωση που οι αναπαραγωγές πραγματοποιούνται με ενιαία διαδικασία, μέσω αλυσίδας συσκευών, είναι επίσης θεμιτό τα κράτη μέλη να ανατρέξουν στα στάδια που προηγούνται της αντιγραφής και να θεσπίσουν, ενδεχομένως, ένα σύστημα βάσει του οποίου η δίκαιη αποζημίωση καταβάλλεται από τα πρόσωπα που διαθέτουν μία συσκευή που αποτελεί μέρος της αλυσίδας αυτής η οποία χρησιμοποιείται στην εν λόγω διαδικασία κατά μη αυτόνομο τρόπο, στον βαθμό που τα εν λόγω πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα να μετακυλίσουν το κόστος του τέλους στους πελάτες τους. Εν πάση περιπτώσει, το συνολικό ποσό της δίκαιης αποζημίωσης που οφείλεται σε αντιστάθμιση της ζημίας που υπέστησαν οι δικαιούχοι ως απόρροια αυτής της ενιαίας διαδικασίας, δεν πρέπει να είναι διαφορετικό, κατ' ουσίαν, από αυτό που ορίστηκε για την αναπαραγωγή μέσω μίας μόνο συσκευής.

79 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν υφίσταται προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος ίσης μεταχειρίσεως όλων των ενδιαφερομένων.

80 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δεύτερο και τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η έννοια της «αναπαραγωγής που πραγματοποιείται με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα», του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, περιλαμβάνει τις αναπαραγωγές που πραγματοποιούνται με εκτυπωτή και προσωπικό υπολογιστή, όταν αυτές οι δύο συσκευές συνδυάζονται μεταξύ τους. Στην περίπτωση αυτή, νομίμως τα κράτη μέλη θεσπίζουν σύστημα βάσει του οποίου η δίκαιη αποζημίωση καταβάλλεται από τα πρόσωπα που διαθέτουν μία συσκευή η οποία χρησιμοποιείται κατά μη αυτόνομο τρόπο στην ενιαία διαδικασία αναπαραγωγής σε συγκεκριμένο υπόθεμα του έργου ή άλλου προστατευόμενου υλικού, στον βαθμό που τα εν λόγω πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα να μετακυλίσουν το κόστος του τέλους στους πελάτες τους, εξυπακουομένου ότι το συνολικό ποσό της δίκαιης αποζημίωσης που οφείλεται ως αντιστάθμιση της ζημίας που υπέστη ο δημιουργός λόγω αυτής της ενιαίας διαδικασίας δεν πρέπει να είναι διαφορετικό, κατ' ουσίαν, από αυτό που ορίστηκε για την αναπαραγωγή μέσω μίας μόνο συσκευής.

Επί των δικαστικών εξόδων

81 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόδιοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

1) **Όσον αφορά την περίοδο από τις 22 Ιουνίου 2001, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της οδηγίας 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, μέχρι τις 22 Δεκεμβρίου 2002, ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας αυτής στο**

εσωτερικό δίκαιο, η εν λόγω οδηγία δεν θίγει τις πράξεις χρησιμοποίησης των έργων και άλλου προστατευόμενου υλικού.

2) Στο πλαίσιο εξαιρέσεως ή περιορισμού που προβλέπεται από το άρθρο 5, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 2001/29, ενδεχόμενη πράξη με την οποία ο δικαιούχος παρέχει άδεια αναπαραγωγής του έργου του ή άλλου προστατευόμενου υλικού ουδεμία επιρροή ασκεί στη δίκαιη αποζημίωση, είτε η εν λόγω αποζημίωση προβλέπεται υποχρεωτικά είτε προαιρετικά, βάσει της εφαρμοστέας διατάξεως της οδηγίας αυτής.

3) Η δυνατότητα εφαρμογής των τεχνολογικών μέτρων που αναφέρονται στο άρθρο 6 της οδηγίας 2001/29 δεν μπορεί να καταστήσει ανίσχυρο τον όρο της δίκαιης αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής.

4) Η έννοια της «αναπαραγωγής που πραγματοποιείται με τη χρήση οποιουδήποτε είδους φωτογραφικής τεχνικής ή με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο που επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα», του άρθρου 5, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/29, περιλαμβάνει τις αναπαραγωγές που πραγματοποιούνται με εκτυπωτή και προσωπικό υπολογιστή, όταν αυτές οι δύο συσκευές συνδυάζονται μεταξύ τους. Στην περίπτωση αυτή, νομίμως τα κράτη μέλη θεσπίζουν σύστημα βάσει του οποίου η δίκαιη αποζημίωση καταβάλλεται από τα πρόσωπα που διαθέτουν μία συσκευή η οποία χρησιμοποιείται κατά μη αυτόνομο τρόπο στην ενιαία διαδικασία αναπαραγωγής σε συγκεκριμένο υπόθεμα του έργου ή άλλου προστατευόμενου υλικού, στον βαθμό που τα εν λόγω πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα να μετακυλίσουν το κόστος του τέλους στους πελάτες τους, εξυπακουσμένου ότι το συνολικό ποσό της δίκαιης αποζημίωσης που οφείλεται ως αντιστάθμιση της ζημίας που υπέστη ο δημιουργός λόγω αυτής της ενιαίας διαδικασίας δεν πρέπει να είναι διαφορετικό, κατ' ουσίαν, από αυτό που ορίστηκε για την αναπαραγωγή μέσω μίας μόνο συσκευής.

(υπογραφές)